

Boj v obklíčení

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek armádního generála N. G. Ljaščenka, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“, čís. 10/1977.

Historie rozvoje vojenského umění svědčí o tom, že zkušenosti každé války jsou vždy využívány pro přípravu vojsk. Všestranně a široce jsou zkoumány a vysvětlovány útočné operace, sražení a boje, o něco méně obranné operace a boje a nejméně boj v obklíčení. Ten však zasluhuje rovněž určitou pozornost.

Obklíčení je taková situace vojsk, ve které nepřítel v předcházejících bojích vyšel do boků a týlu vojsk a přehradil všechny komunikace. Obklíčení je to uskupení, kolem něhož nepřítel vytvořil fron-

tu a tak je zbavil možnosti styku s vlastními vojsky.

Velká vlastenecká válka ukázala, co znamená dostat se do obklíčení, vést v těchto podmínkách boj a dokázat se cti probít se z obklíčení a uchovat bojeschopnost vojsk. Ani v budoucí možné válce nemůžeme vyloučit takové situace. Proto poválečné pokolení důstojnického sboru musí být všestranně připraveno na bojovou činnost v obklíčení, která bude vedena oslabenými silami proti početně silnějšímu nepříteli.

Bez ohledu na to, že v soudobých podmínkách značně vzrostly možnosti vojsk k zabránění obklíčení, je zcela možné, že i v budoucí válce se mohou stát případy, že vojska budou nucena bojovat v obklíčení. Pro svazky a útvary bude boj v obklíčení téměř vždy představovat kruhovou obranu, kdy celé uskupení, ale někdy také jeho jednotlivé části budou bojovat s nepřítelem čelně, na bocích a v týlu. V boji v obklíčení bude důležité úporně bránit výhodné čáry a postavení a zabránit rozdělení vlastních vojsk a zúžení fronty.

Rozhodující význam v těchto podmínkách má chladnokrevnost, iniciativa a pevná vůle všech velitelů, politických pracovníků, dokonalá vycvičenost, neochvějnost

a houževnatost vojsk, jejich umění ničit nepřítel, instinktivně cítit vliv velitele a okamžitě reagovat na jeho rozkazy, překvapivost i aktivnost činnosti, dovedné manévrování silami a prostředky.

Na základě zkušenosti z bojové činnosti v obklíčení můžeme udělat některé závěry.

V budoucí válce, rozpoutají-li ji imperialisté, také jako ve všech minulých válkách, každá z bojujících stran se bude v každém případě snažit obklíčit nepřítel. Manévrový charakter soudobých operací, rostoucí mobilita vojsk, schopnost bojujících stran rychle měnit poměr sil, nerovnoměrnost rozvíjení bojové činnosti do šířky a do hloubky, průlomů a mezer v ope-

rační a bojové sestavě vojsk, jejich rostoucí technické možnosti vytvářet v týlu nepříteli rozsáhlá pásma zátarasů a ničení a existence vzdušných výsadkových vojsk — všechno to zvětšuje možnosti k vedení boje a operací k obklíčení v soudobé válce. Na druhé straně, v těchto podmínkách se vojska nemusí obávat obklíčení; jsou však povinna proti němu bojovat, protože vzrostly jejich možnosti k zabránění obklíčení.

Bojová činnost v obklíčení i v budoucí válce neztratí na své aktuálnosti, ale naopak, bude mít ještě větší význam. Snaha obklíčit nepřítele bude i nadále v jakýchkoli způsobech ozbrojeného zápasu hlavním ukazatelem umění každého vojévůdce.

Např. ve střetném sražení může být obklíčení výsledkem manévru jedné strany a výsledkem nedokonalé činnosti průzkumu, nesprávného zhodnocení situace, nedostatečného bojového zabezpečení a chybného velení vojskům druhé strany. Obklíčení může vzniknout také při odchodu, kdy je tempo postupu nepříteli značně vyšší než odcházejících vojsk, zvláště jsou-li slabší a jejich pohyblivost a bojeschopnost jsou nižší.

Boj v obklíčení vyžaduje výjimečně vysoký morálně politický stav vojáků. Proto politické práci a činnosti stranických a komсомolských organizací u obklíčených útvarů a jednotek je nutné věnovat zvláštní pozornost. Velitelé a političtí pracovníci musí být neustále u praporů, rot a baterií, pracovat s lidmi, znát situaci, ze všech sil a všemi prostředky udržovat bojeschopnost. Velkou odpovědnost mají komunisté a komсомolci. Pro všechny vojáky jsou příkladem vytrvalosti a statečnosti, zvláště v nejkritičtější době.

Obklíčená vojska se mohou dostat do velmi těžké situace; jejich ztráty na živé síle a bojové technice mohou být velmi vysoké. Přesto však musí bojovat aktivně, aby vážala co největší síly nepříteli, způsobilá mu velké ztráty a tím napomáhala k dosažení úspěchu vlastních hlavních sil a připravila se k probití z obklíčení.

Bojová činnost v obklíčení je nejtěžší. Jak ovšem potvrzují zkušenosti, situace obklíčených není tak beznadějná. Soudobé prostředky ozbrojeného zápasu mohou obklíčeným vojskům poskytovat účinnou podporu i při jejich značné vzdálenosti od hlavního uskupení. Mimochodem, pro vzdušné výsadkové vojska a taktické výsadky je vedení boje v podmínkách úplného nebo částečného obklíčení nejcharakterističtější.

Ve všech případech boj v obklíčení vyžaduje nadměrné vypětí fyzických a mo-

rálních sil, vysoké uvědomění vojáků, pochopení nutnosti bojovat do konce, osobní vytrvalost, pevnou vůli a rozhodnost velení. Současně má pro obklíčená vojska velký význam jejich podpora, i když někdy jen morální. Např. vidí-li vojska letět letoun, ihned myslí, že vlastní vojska bojují a hledají je, aby mohla poskytnout pomoc. A naopak. Např. vojáci 106. střelecké divize byli zklamáni po dosažení řeky Sev. Donec, že nikdo z nadřazených nebo představitelů se nedostavil, aby jim poskytli pomoc po probití z obklíčení.

Vycházíme-li z charakteru soudobých operací, můžeme předpokládat, že úkoly vojsk a způsoby jejich činnosti v obklíčení budou zcela závislé na celkové situaci, vzájemném poměru sil a prostředků, kvalitativního složení obklíčených vojsk. Není vyloučené, že v soudobých podmínkách může mít obklíčené uskupení důležitou úlohu v útočné operaci frontu (armády) a vyjití z obklíčení nebude jeho hlavním úkolem. Naopak, toto uskupení může účinně napomáhat hlavnímu uskupení při ničení nepříteli vedením vstřícných úderů. Přitom bereme v úvahu vzájemný poměr sil a prostředků v celku i proti obklíčeným vojskům, rozměry a charakter terénu, který zaujímají obklíčená vojska, a konečně možnosti podpory a materiálního technického zabezpečení.

Je pochopitelné, že musíme podrobně a všestranně zhodnotit bojové možnosti obklíčených vojsk a pravděpodobnou činnost nepříteli, včetně jeho možnosti zesílit činnost proti obklíčenému uskupení. Jak potvrzují bojové zkušenosti, činnost vojsk v obklíčení řídí nadřazený velitel z prostoru mimo obklíčení. Plně za ně odpovídá, určuje způsoby jejich činnosti, organizuje součinnost s hlavním uskupením, vyčleňuje síly a prostředky k podpoře, organizuje opatření k materiálnímu a technickému zabezpečení. Usměrnňuje činnost obklíčených vojsk a hlavního uskupení, které zabezpečuje vyjití vojsk z obklíčení nebo zničení nepříteli vedením současných úderů jak čelních, tak i z týlu, a podle možnosti i do hloubky jeho operační sestavy.

Zkušenosti z minulé války svědčí o tom, že důležitou podmínkou úspěchu bojové činnosti v obklíčení je centralizace velení všem obklíčeným vojskům. Bylo-li v obklíčení poměrně velké uskupení (svazek a více), potom velel těmto vojskům zástupce velitele, který byl nedaleko prostoru bojové činnosti obklíčených vojsk. Za bezprostřední velení odpovídá velitel a štáb jednoho z obklíčených svazků; přitom bylo snahou posílit tento štáb prostředky velení a spojení.

K úspěšnému vedení bojové činnosti

v obklíčení, jak to potvrzují zkušenosti Velké vlastenecké války, je důležité ihned zahájit budování obranných postavení, zvláště na výhodných směrech činnosti vojsk nepřítele. Obrana musí být budovaná jako hluboká, na výhodných úsecích terénu, schopna zabezpečit ochranu před palbou nepřítele, způsobit mu maximální ztráty při odrazení jeho úderů; na všech stupních tj. od roty výše musí být kruhová. Kromě toho je účelné předvídat vytváření rozbořených a zatopených prostorů.

Ve prospěch obklíčeného uskupení vedeme důkladný a nepřetržitý průzkum, zvláště letecký. Řízení průzkumu musí být centralizované; jeho výsledky se nepřetržitě hodnotí a hlásí jak nadřízenému veliteli, který je mimo prostor obklíčení, tak i veliteli obklíčených vojsk.

Budovaná obrana a bojová sestava svazků a útvarů, které vedly boj v obklíčení, byly podle zkušenosti války takové, aby zabezpečovaly pevné udržení důležitých prostorů a čar, okamžité soustředování palby a rychlý manévra na ohrožené směry palbou, zátarasy a zálohami k odrazení úderů. Počínaje praporem, někdy i rotou, byla vyčleňována záloha, která připravovala obranu na nebezpečném směru a měla možnost rychle řešit nenadálé úkoly. Záloze od pluku byly podle možnosti přidělovány tanky. Za boje v obklíčení zálohy odražely úder nepřítele, zesilovaly útvary a jednotky prvního sledu, přehrazovaly mezery, které vznikly v důsledku palby, vytvářely druhý sled při vedení úderu s cílem probít se z obklíčení nebo při přechodu do útoku v součinnosti s hlavními silami. Všechny zálohy byly rozmístovány tak, aby se mohly v nejkratší době přesunout na plánované čáry nebo do prostoru celého obvodu obklíčení, zejména na ohrožené směry. Při dostatku času tyto čáry a prostory rozvíňování záloh byly zejména vybudovány. Složení zálohy záviselo na situaci; např. v pluku to mohl být praporek, v divizi — pluk, v armádě (sboru) — jeden — dva pluky. Použitá záloha se zpravidla okamžitě obnovovala i v nejtěžší situaci.

K zabezpečení odolnosti rozmístovala se vojska v obklíčení rozptýleně, co nejdříve se zakopávala, zabezpečovala techniku před zničením, vyčleňovala síly a prostředky k odstranění následků úderů nepřítele. Nejúčinnějšího využití dalekonosných palebných prostředků bylo dosahováno při jejich centralizovaném velení. Určovaly se mu prostory hromadných paleb, zásady manévru palbou a palebného ničení nepřítele. Protivzdušná obrana byla organizována v první řadě k ochraně nejdůležitějších prostředků ničení, míst velení, zá-

loh a uskupení vojsk na neohroženějším směru. Palebná postavení prostředků PVO a jejich záložní postavení byla zejména budována.

Již na začátku obklíčení snažila se vojska zabezpečit pevné spojení s letectvem, naplánoval objekty ničení a včas označit vlastní vojska. V případě, že to podmínky dovozovaly, budovaly se na obklíčeném území přistávací plochy, které chránily prostředky PVO.

Velitelství obklíčeného uskupení vedlo přísnou evidenci zásob, zvláště munice, proviantu, PHM a upozorňovalo na hospodárnost jejich čerpání. K zesílení obrany bylo někdy používáno i místní obyvatelstvo a zásoby z místních zdrojů.

V obklíčení mělo velký význam udržení vysokého morálního politického stavu vojsk. Tato práce byla předmětem zvláštní péče velitelů, stranickopolitického aparátu, stranických a komсомolských organizací. Boj v obklíčení vyžadoval zvláštní odvahu, úpornost a pevnost vojsk. Bojovala proti silnějšímu nepříteli a proto musela maximálně využít všech prostředků a možností k jeho zničení s cílem dosáhnout změny v celkovém poměru sil a také na jednotlivých směrech. Protizteče vedla vojska poté, kdy způsobila nepříteli velké ztráty palbou.

Obklíčená vojska se houževnatě snažila mařit pokusy nepřítele rozdělit je, úporně bránila svá postavení, vedla protizteče silami prvního sledu a záloh a v nezbytných případech také útvary přesunutými z méně nebezpečných směrů. Přitom nadřízený velitel, který byl mimo prostor obklíčení, organizoval podporu obklíčených vojsk úderem letectva, palbou dělostřelectva a aktivní činností vojsk. Ve zvláštních případech, v závislosti na celkovém zámyslu a místu, které mělo obklíčené uskupení, bylo zesilováno vysazením vzdušného výsadku.

Zásady vyjití vojsk z obklíčení (nebo přechodu do útoku) určoval nadřízený velitel. Plánovalo se zpravidla v omezené době; přitom zvláštní pozornost byla věnována utajení přípravy a překvapivému vyjití z obklíčení.

K vytvoření uskupení, které se probíjelo z obklíčení (přecházelo do útoku), byly používány v první řadě útvary, které byly rozmístěny v prostoru průlomu, a všechny zálohy. Proto vojska, která tvořila úderné uskupení, byla většinou kombinovaná z různých jednotek, útvarů (svazků).

Příprava k vyjití z obklíčení v letech minulé války byla organizována zpravidla za světla. Průlom a vyjití z obklíčení byly uskutečňovány v podvečer nebo za svítání, v závislosti na vzdálenosti obklíčených

vojsk od hlavního uskupení, jejich bojeschopnosti, pohyblivosti a podmínek terénu.

Tyto zásady do značné míry zůstávají v platnosti také v současné době.

V současných podmínkách nadřazený velitel organizuje palbu a údery letectva na nejnebezpečnějších uskupení nepřítelů, zejména tanková, dále ochranu průlomu ze vzduchu. Umožňuje-li to situace a vzdálenost, mohou být k bezprostřednímu zesílení obklíčených vojsk včas přeskupeny do prostoru obklíčení vzdušné prostředky palební podpory a v době zahájení přesunu vojsk na osy přesunu vysazeny taktické vzdušné výsadky s municí, proviantem a PHM.

Bojová činnost při průlomu obklíčení a v průběhu vyjití z obklíčení bude značně intenzivní a bude obsahovat přesun, střetné boje a odrážení úderů do boků. Proto v zámyslu pro průlom a v sestavě vojsk k vyjití z obklíčení berou se v úvahu všechny možné druhy bojové činnosti. Není vyloučen ani přechod do obrany v novém prostoru s cílem soustředit vojska, která se probíjejí z obklíčení, odrážet úder nepřítelů a zabezpečit podmínky k dalšímu pokračování organizovaného vyjití z obklíčení.

Různorodé úkoly a způsoby činnosti při vedení boje v obklíčení a při vyjití z něho vyžadují velmi intenzivní práci velitelů, štábů a politických orgánů:

- dovednost rychle a správně hodnotit situaci,
- přijmout nejvýhodnější rozhodnutí,
- znát stav vojska,
- udržovat vysoký morální a bojový stav vojáků.

Existence objektivních podmínek pro vznik obklíčení vůbec neznámá, že je nevyhnutelné. V případě nebezpečí obklíčení musí velitel ve všech případech včas přijmout nejrozhodnější opatření k jeho zabránění. Mezi tato opatření, jak to potvrzují válečné zkušenosti, patří:

- protiúder proti obcházejícímu nepříteli,
- včasné zesílení boků,
- přeskupení sil a prostředků na ohrožené směry,
- vytvoření zátarasů na směrech, které vycházejí do boků a týlu,
- změna směru úderu vlastních vojsk,
- manévr palbou, údery letectva,
- včasný odchod na nové postavení (nejkrajnější opatření).

Boj v obklíčení je nejsložitější a nejnevýhodnější druh bojové činnosti. Obklíčení ve válce může být důsledkem mnoha příčin. Proto je nutné již v míru cvičit velitele a štáby k aktivním zásahům proti pokusům nepřítelů obklíčit vojska, úpornému odporu v obklíčení, není-li jiné východisko, a dovednému probíjení z obklíčení.